

Entre la bonhomia i l'heterodòxia. Un repàs a l'obra literària des dels goigs fins al segle xx

Des del silenci de les seves celles i rectories, al llarg dels segles, homes i dones d'església han anat bastint un corpus literari que cal revisitar, sospesar i, si ens vaga, fer-nos-el nostre. La pregunta clau que cal fer-se és si aquesta producció té valor més enllà de la fe.

Text > JOSEP PUJOL COLL, professor de l'ESMUC i escriptor

Hi ha casos en què la resposta és inequívoca, si hom llegeix les creacions dels sacerdots Baldiri Reixac, Modest Prats, Dídac Faig, Bartomeu Barceló, Camil Geis o Pere Ribot. La seva obra és literàriament sòlida, institucionalment reconeguda i suficientment recordada. Bé, com són reconeguts i recordats aquí els escriptors, sempre en mode menor. En altres casos, però, les corones i solis rodolen per la pols, per utilitzar un alexandrí de Verdaguer. Aquest article pretén fer memòria d'aquest patrimoni fragilísim.

Goigs i teatre

Emmarcat sovint —il·lusòriament— dins la literatura popular o de canya i cordill, el corpus ingent dels goigs va servir, a més de les finalitats devocionals, per difondre la llengua literària entre les classes populars, especialment en uns segles, com el xvii i el xviii, en què no n'anaven gaire ben servides. Més que de literatura popular hauríem de parlar de literatura popularitzant: molts autors religiosos van escoltar la llengua viva i li van donar la dignitat del paper. Aquest pouar de la llengua parroquiana per irrigar-ne rastelleres de versos va ser un mecanisme fèrtil que molts sacerdots van tenir a l'abast. I el model de

mossèn Jacint Verdaguer va accentuar encara més aquesta tirada. Ho veiem clarament amb el colomenc Joan Planas i Feliu (1847-1896), el primer dels antologats per Josep M. Cervera a *El calze i la lira*, un recull de sacerdots poetes gironins contemporanis. Verdaguera fou també Miquel Juanola i Marés (Roses, 1880-1936).

Un gènere tan apostòlicament útil com els goigs fou el teatre en vers, que alguns sacerdots també van conrear en paral·lel a la seva obra poètica, com Francesc Gay i Coll (1889-1936), amb trenta-sis obres, la gran majoria estrenades; Antoni Doltra i Masferrer (Vidreres, 1880-1936), amb tretze obres, i Josep Casassa i Tassis (Sarrià de Ter, 1903-1936).

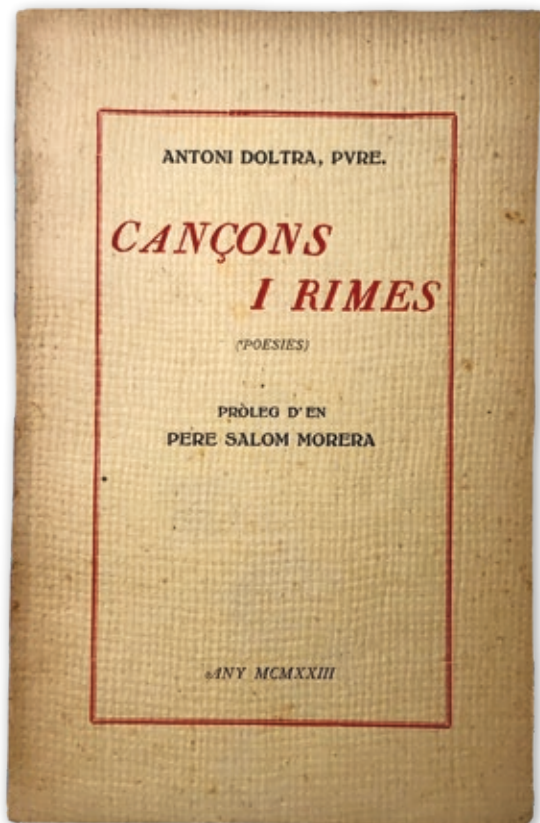
El seminari, la deu clàssica

Tots els sacerdots poetes antologats per Cervera en passar pel seminari de Girona. El professor i poeta Josep M. Llovera i Tomàs (Castelló d'Empúries, 1874-1949) devia influir-los en l'ofici de fer versos: solen ser ben escandits, tècnicament ben treballats. De més a més, en uns temps en què no hi havia altres estudis superiors a la zona, el seminari va proporcionar-los l'educació necessària per a un coneixement profund dels clàssics llatins i grecs. El classicisme fou l'altra vena que transità pel marbre de la seva po-

ètica, més visible en alguns religiosos que en altres, com en Joan M. Feixas i Torró (Sant Esteve d'en Bas, 1892-1924) o en Xavier Carbó i Maymí (Casà de la Selva, 1893-1918), ben contra-

>> Llibre de versos del poeta Francesc Viver. Els germans Viver, ambdós poetes, van aglutinar el modernisme gironí entorn de la revista Vida. (Foto: FUNDACIÓ RAFAEL MASÓ - GIRONA)

>> Coberta d'una publicació de l'olotí mossèn Doltra, un autor prolífic, premiat als Jocs Florals. (Foto: FUNDACIÓ RAFAEL MASÓ - GIRONA)

pesada amb un gran domini filològic del català.

El recull de mossèn Cervera aplega poemes de sacerdots pràcticament inèdits que també presenten interès, com Narcís Jofré i Costa (Santa Coloma de Farners, 1897-1936), dolç i carnerià, o el polifacètic Josep Dorca i González (Olot, 1903-1957), autor dels *Goigs a la Verge del Tura* i d'una obra esparsa en diverses publicacions periòdiques.

La majoria d'aquests sacerdots es van sentir còmodes en la tradició jocfloral: la Fe i la Pàtria els eren propers i l'Amor, bé, també el podien poetitzar, de forma narrativa, casta, substituint l'humà pel diví. Alguns hi participaren i van ser-hi guardonats, com mossèn Vicenç Piera i Prats (Pa-

lafrugell, 1885-1950), Lluís G. Pla i Cargol (Girona, 1892-1961) o els germans Francesc (1876-1955) i Antoni Viver Puig (1879-1914), companys de Bertrana, Montsalvatge, Miquel de Palol i el cercle modernista gironí.

Vorejant l'heterodòxia

La poesia d'aquests sacerdots sol ser bonhomiosa, franciscana, rarament apesurada per tribulacions personals. Quan hi apareixen, com els dubtes i enyors d'Antoni Viver, els seus mots ens l'acosten cap a la nostra contemporaneïtat no confessional.

Hem de mirar cap a altres tradicions si volem trobar, dins el bisbat de Girona, una altra literatura religiosa, laica, que també ens pertany. Com la *Rahó de l'esperit*, de la mística olotina Teresa Mir i March (1681-1764), rescatada per Anna Garcia Busquets. Aquesta autobiografia espiritual comença de manera magnètica, quan l'abril de l'any 1709, a Castelló d'Empúries, «me vingué y succehí com si me tirassen los ulls endintre ab gran força y violència, quedant tota recullida interiorment». Se succeeixen apassionades visions, èxtasis, desmaïs, projectes i lectures, amb un zel i un apassionament que els seus contemporanis —com succeeix sovint amb la mística femenina— devien mirar-se amb suspicàcia.

Tot i que les aportacions literàries de les dones del bisbat apareixen en comptagotes, gràcies als estudis de gènere tindrem més sorpreses, com les

>> Com un cal·ligrama, el cor de Crist ressuscitat, a la coberta de la *Rahó de l'esperit* (1709-1714), de Teresa Mir. (Foto: ANNA GARCIA BUSQUETS)

que apunta la tesi doctoral de Verònica Zaragoza, «*En vers vull desafiar*»: la poesia femenina a l'àmbit català (segles XVI-XVIII), que il·lumina moltes religioses poetesses invisibilitzades que caldrà tenir en compte.

>> Mostra de l'aportació literària de religiosos al bisbat de Girona, que és prou nombrosa. (Foto: JOSEP PUJOL)

La poesia d'aquests sacerdots sol ser bonhomiosa, franciscana, rarament apesurada per tribulacions personals